

KESKKONNAAMET

Pärlijõe luha hoiuala kaitsekorralduskava 2014-2023

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

SISUKORD

SISUKORD.....	2
1. SISSEJUHATUS	4
1.1. Ala iseloomustus.....	4
1.2. Maakasutus	6
1.3. Huvigrupid	7
1.4. Kaitsekord	8
1.5. Uuritus.....	9
1.5.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud	9
1.5.2. Riiklik seire.....	9
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID.....	10
2.1. Elustik	10
2.1.1. Paksukojaline jõekarp (Unio crassus).....	10
2.2. Kooslused.....	11
2.2.1. Niidud	11
3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS	18
4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE.....	18
4.1. Tegevuste kirjeldus	18
4.1.1. Lamminiidu taastamine.....	18
4.1.2. Niidualade hooldamine	20
4.1.3. Kaitsekorralduskava uuendamine	21
4.1.4. Tehnika ja loomade soetamine.....	21
4.2 Eelarve	22
5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	23
KASUTATUD ALLIKAD	24
LISA 1. VÄLJAVÕTE HOIUALA MÄÄRUSEST JA LOODUSKAITSESEADUSE PARAGRAHVID 14 JA 32.....	25
LISA 3. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL.....	27
LISA 4. KKM-I ESITATAV ETTEPANEK STANDARDANDMEBAASIS ELUPAIGAANDMESTIKU MUUTMISEKS.....	28
LISA 5. AVALIKUSTAMISEGA SEOTUD MATERJAL.....	29

Vastavalt looduskaitseaduse § 25. on kaitsekorralduskava hoiualade ja kaitsealade alapõhise kaitse korraldamise aluseks.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Pärlijõe luha hoiuala kaitsekorralduskava (edaspidi ka *KKK*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi *ala*)- selle kaitsekorrast, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaitsekorralduskava koostamisel viidi läbi üks huvigruppide esindajate koosolek 08.08.2012 ja 13.11.2012 toimus koosolek kaitsekorralduskava tutvustamiseks avalikkusele (protokollid lisas 4, osalejate nimekirjad lisas 4).

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Jaanus Tanilsoo (tel: 53229241, e-post: jaanus.tanilsoo@keskkonnaamet.ee).

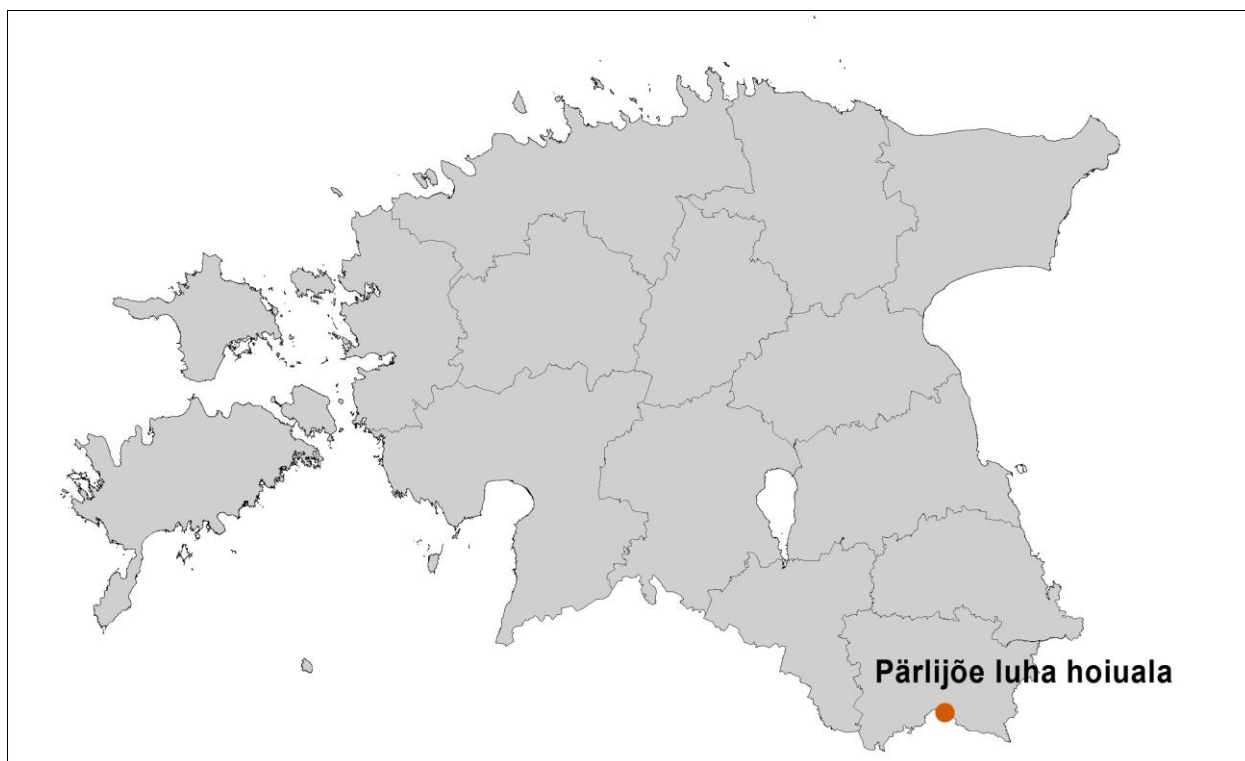
Kava koostas MTÜ Loodusõpe (Sven Zacek, tel: 5206355, e-post: szacek@gmail.com). Ekspertina oli töösse kaasatud Kaili Kattai.

KAITSEKORRALDUSKAVA ON VALMINUD „RIIKLIKU STRUKTUURIVAHENDITE KASUTAMISE STRATEEGIA 2007-2013“ JA SELLEST TULENEVA „ELUKESKKONNA ARENDAMISE RAKENDUSKAVA“ PRIORITEETSE SUUNA „SÄÄSTVA KESKKONNAKASUTUSE INFRASTRUKTUURIDE JA TUGISÜSTEEMIDE ARENDAMINE“ MEETME „KAITSEKORRALDUSKAVADE JA LIIKIDE TEGEVUSKAVADE KOOSTAMINE LOODUSE MITMEKESISUSE SÄILITAMISEKS“ PROGRAMMI ALUSEL EUROOPA REGIONAALARENGU FONDI VAHENDITEST.

1. SISSEJUHATUS

1.1. ALA ISELOOMUSTUS

Pärlijõe luha hoiuala asub Võrumaal Haanja vallas Luutsniku ja Pillardi külas ning kaitstava ala suurus on 40,32 hektarit (joonis 1, 2).

Joonis 1. Pärlijõe luha hoiuala paiknemine.

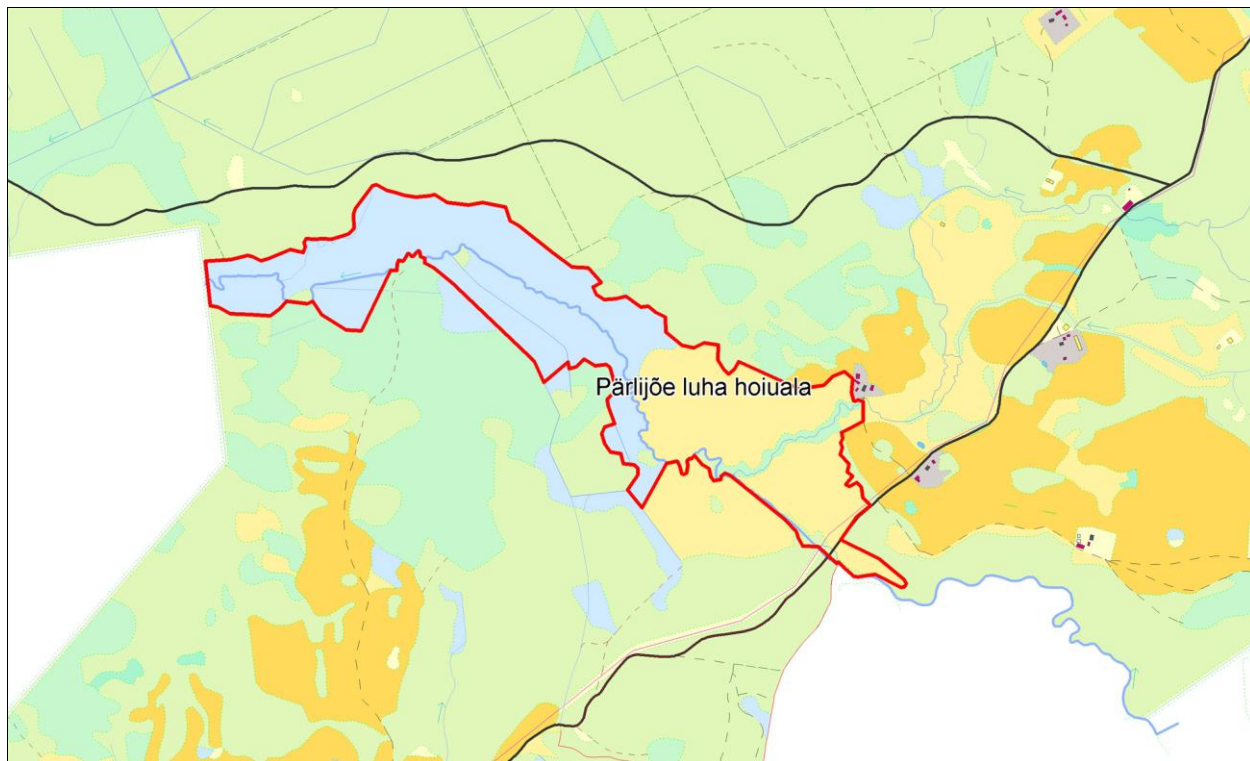
Hoiuala jääb Haanja kõrgustiku edelanõlvale, Pärlijõe ülemjooksule ja piirneb idaosas Läti piiriga. Hoiuala on moodustatud Luhasoo rabast itta jäävas metsamassiivis asuvale Pärlijõe ja Luutsniku oja lammile. Kaitstaval alal, mille väärtuseks on lamminiit, suubub Luutsniku oja Pärlijõkke. Pärlijõgi on oma nime saanud seal veel 18. sajandil arvukalt elutsenud ebapärlikarbi järgi (Järvekülg, A. 2001).

Hoiualal asuv lamminiit on ajalooliselt olnud soodne paik II kaitsekategooria loomaliigi rohunepe (*Gallinago media*) elupaigaks. EELIS-e andmetel ongi rohunepp ainus kaitsealune liik

Pärlijõe luha hoiualal. Kuna lamminiit on aastakümneid hooldamatuna seisnud (välja arvatud väikeses mahus hooldatud ala lõunaosas) (joonis 6), siis 2012. aastal teostatud rohunepi inventuuri käigus selgus, et kaitstavat ala rohunepid mängupaigana enam ei kasuta (Začek 2012).

Pärlijõe luha hoiuala ei oma kõrget rekreatiivset potentsiaali, mistõttu pole sinna rajatud külustusotstarbelist taristut. Küll aga avaneb kaunis vaade hoiualast lõunas asuvalt Loogamäelt Pärlijõe luhale.

Pärlijõe luha hoiuala moodustati Vabariigi Valitsuse 8. septembri 2005. a määruse nr 235 alusel ning tema kaitse-eesmärgiks on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübi lamminiitude (6450) kaitse. Pärlijõe luha hoiuala kuulub Pärlijõe luha loodusala ka Natura 2000 võrgustikku. Loodusala kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstava elupaigatüübi lamminiitude (6450) ja II lisas nimetatud liigi paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) isendite elupaikade kaitse.

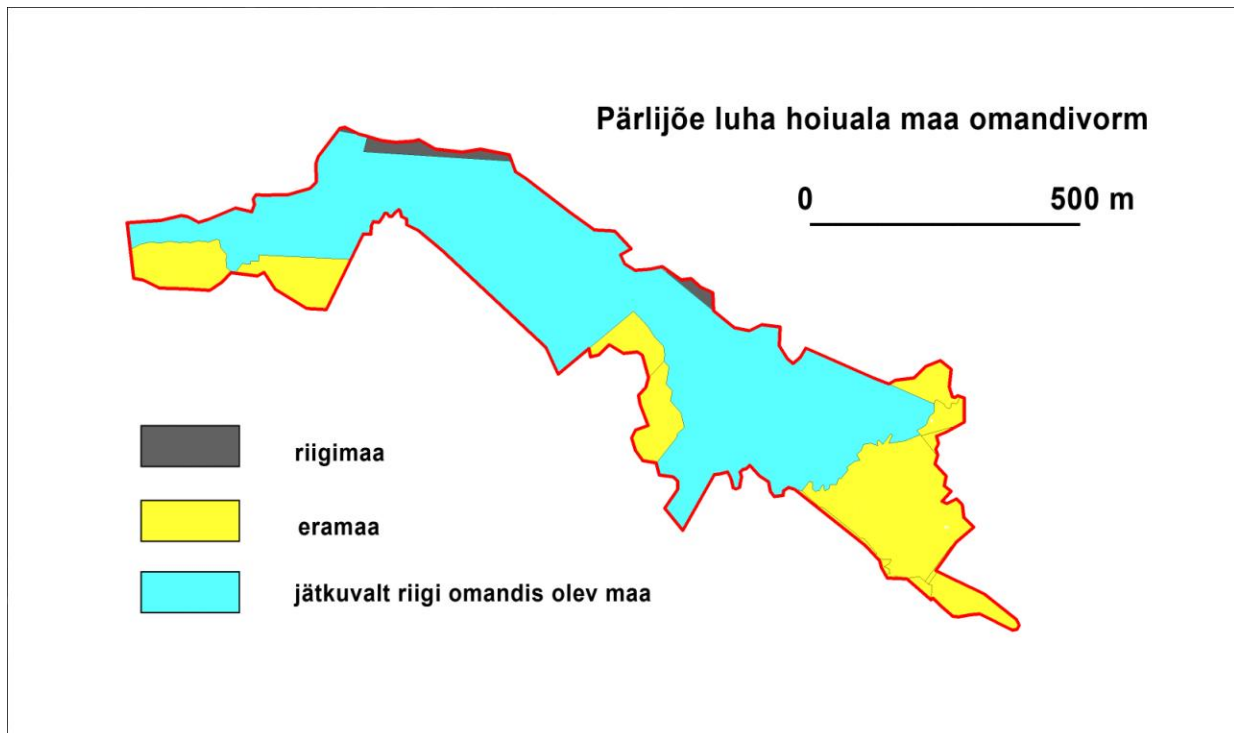

Joonis 2. Pärlijõe luha hoiuala välispiir.

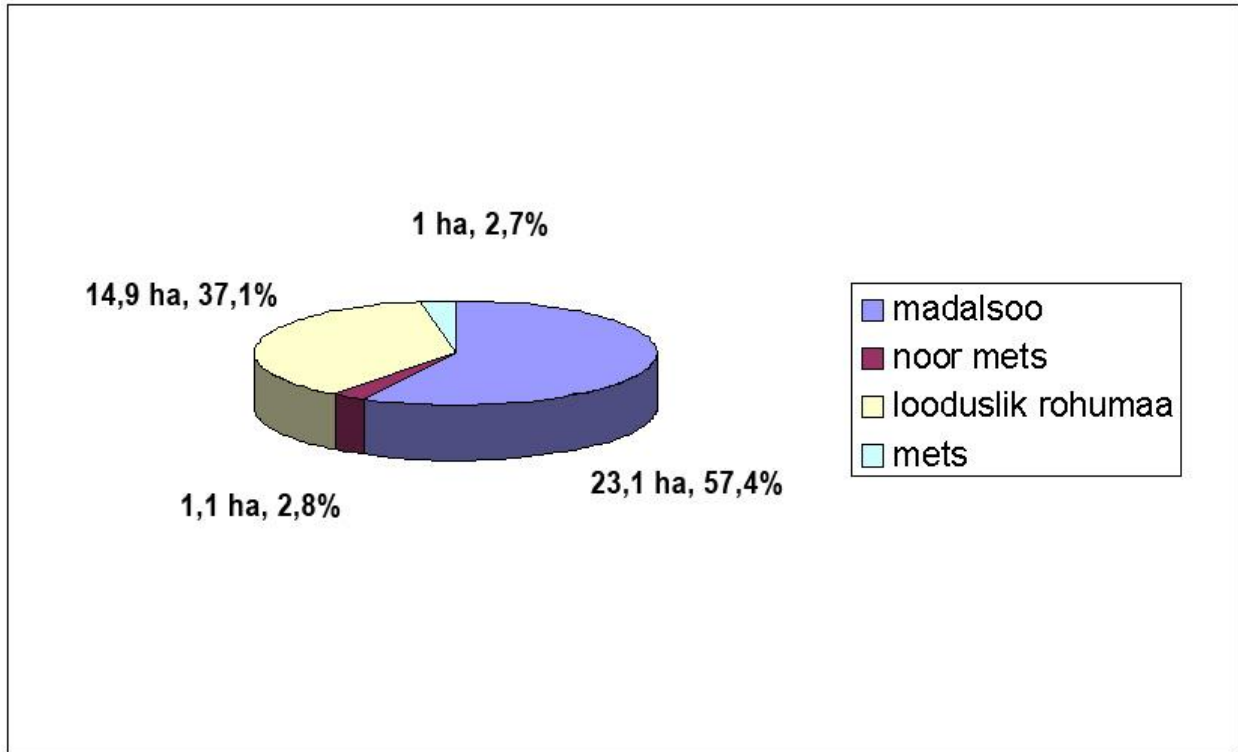
1.2. MAAKASUTUS

Pärlijõe luha hoiuala pindala on 40,32 hektarit, sellest riigimaad 0,73 hektarit, eramaad 11,35 ja jätkuvalt riigi omandis olevat maad 28,24 hektarit. Eramaa osakaal on 28% hoiualast (joonis 3). Hoiualast 57,4% katab madalsoo, 37,1% looduslik rohumaa, 1,1% noor mets ja 1% mets. (joonis 4).

Kaitstava ala piiresse jääb 11 katastriüksust, neist riigi omandis on 1 ja eraomandis 10. Jätkuvalt riigi omandis on üks maatükk, mis on osaliselt erastamisel ja tagastamisel. Riigimaa volitatud asutuseks on Riigimetsa Majandamise Keskus.

Joonis 3. Pärlijõe luha hoiuala maa omandivormide paigutus.

Joonis 4. Pärlijõe luha hoiuala kõlvikuline jagunemine põhikaardi järgi.

1.3. HUVIGRUPID

Hoiualaga seotud huvigrupid ning nende huvid on järgmised:

- **Keskkonnaamet** – kaitseala valitsemine. Ala eesmärgiks olevate väärtuste soodsa seisundi tagamine.
- **RMK** – looduskaitse tähistega paigaldamine.
- **Keskkonnainspeksioon** – õigusaktide järgimise kontrollimine.
- **Haanja Vallavalitsus** – mitmekesise looduskeskkonna säilitamine.
- **Maaomanikud** – maa sihtotstarbeline kasutamine.
- **Ruusmäe jahipiirkond** – jahi pidamine.

1.4. KAITSEKORD

Pärlijõe luha hoiuala kaitse-eesmärk Vabariigi Valitsuse 8. septembri 2005. a määruse nr 235 alusel on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi lamminiitude (6450) kaitse.

Natura 2000 võrgustiku alade nimekirja kohaselt on Pärlijõe luha hoiuala hõlmava Pärlijõe luha loodusala kaitse-eesmärgiks I lisas nimetatud kaitstava elupaigatüübi lamminiitude (6450) ja II lisas nimetatud liigi paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) isendite elupaikade kaitse.

Pärlijõe luha hoiuala kaitsekord on määratletud looduskaitseaduse 5. peatüki „Hoiualad“ sätetega. Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Samuti kehtivad siin looduskaitseaduse § 14 lõikes 1 sätestatud üldised kitsendused, mille kohaselt ei või kaitsealal valitseja nõusolekuta koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid, kehtestada üld- ja detailplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise, lautri ja paadisilla ehitamiseks ning anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba.

Keskkonnamõju hindamine

Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või looduskaitseaduse § 33 kohaselt vastava teatise menetlemisel.

Kuna Pärlijõe luha hoiuala korral on tegemist Natura 2000 võrgustikku kuuluva alaga, tuleb arvestada ka väljaspool hoiuala kavandatavate tegevuste planeerimisel, kas ja kuidas need võivad mõjutada hoiuala loodusväärtuste seisundit. Hoiualal (samuti väljaspool seda) kehtib nõue, et loa taotlemisel tegevusele, millega eeldatavalt kaasneb oluline keskkonnamõju, on kohustuslik korraldada kavandatud tegevuse keskkonnamõju hindamine (KMH). Eeldatava olulise keskkonnamõjuga tegevused ja tegevusvaldkonnad on loetletud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses. Kui kavandatav tegevus võib eeldatavalt oluliselt mõjutada

hoiualal kaitstavaid loodusväärtusi, tuleb keskkonnamõju hindamise protsessi kaasata hoiuala valitseja.

1.5. UURITUS

1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD

Kaitsekorralduskava koostamise eeltööna inventeeriti hoiualal esinevad poollooduslikud kooslused. Inventuur teostati loodusdirektiivi I lisa poollooduslike elupaigatüüpide seisundi hindamise juhendi alusel. Lisaks hinnati niiduelupaikade taastamis- ja hooldamisvõimalikkust ning planeeriti hooldamis- ja taastamistööd.

2012. a kevadsuvel toimus Pärlijõe luha hoiualal projekti “Eesti-Läti piiriülese kaitse korraldamise ühtlustamine – Roheline koridor” raames rohunepi inventuur, mille käigus viidi läbi rohunepi loendused, lisaks hinnati rohunepi elupaikade seisundit ja tehti ettepanekud elupaikade seisundi parandamiseks.

1.5.2. RIIKLIK SEIRE

Pärlijõe luha hoiualal riiklikku seiret läbi ei viida.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1. ELUSTIK

2.1.1. PAKSUKOJALINE JÕEKARP (UNIO CRASSUS)

Paksukojaline jõekarp on Eestis II kategooria kaitsealune liik ning on nimetatud EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II ja IV lisas.

Paksukojalise jõekarbi elupaikadeks on keskmise või kiire vooluga, jaheda ja puhta veega jõed. Sobivad on neutraalse ja kergelt aluselise veega veekogud. Asurkonna püsimiseks ja taastumiseks on vajalik rikkaliku kalastiku olemasolu, kuna jõekarbi vastsed parasiteerivad kalade nahal ja lõpustel. Eestis on liik ajalooliselt olnud võrdlemisi laia levikuga, kuid viimastel aastakümnetel on levila ja arvukus oluliselt kahanenud. Mitmetes paksukojalise jõekarbi asurkondades on täheldatud kõrget suremust, seda esmajoones põuastel aastatel. Suurimaks ohuks on maaparandus ja põllumajanduslik reostamine. Olulisteks ohuteguriteks on ka veetemperatuuri ülemäärane tõus, setete koormus ning veetaseme muutused (Vilbaste, 2004). Jõekarpide looduslikeks vaenlasteks on saarmas ja mink (Timm, 2007).

Keskkonnaamet viis läbi (29.08.2013 Tarmo Evestus ja Jaanus Tanilsoo) paksukojalise jõekarbi inventuuri Pärlijõe lõigul, mis kattub Pärlijõe luha hoiualaga ning ei tuvastanud ühtegi jõekarbi isendit. Samuti polnud Pärlijõe luha hoiualale jääv jõelõik enamuses liigile sobilik. Peamisteks negatiivseteks teguriteks on olulises ulatuses mudane jõesäng, kalade vähesus, kopratammid ja nendest põhjustatud kohatine madal veetase suvisel perioodil. Küll aga on Pärlijõel paksukojaline jõekarp esindatud Pärlijõe luha hoiualast allavoolu jääval Pärlijõe hoiualal (paiguti kuni 5 tk/m²).

Praeguste teadmiste juures on põhjendatud paksukojaline jõekarp Pärlijõe luha loodusala kaitse-eesmärkidest kustutada.

2.2. KOOSLUSED

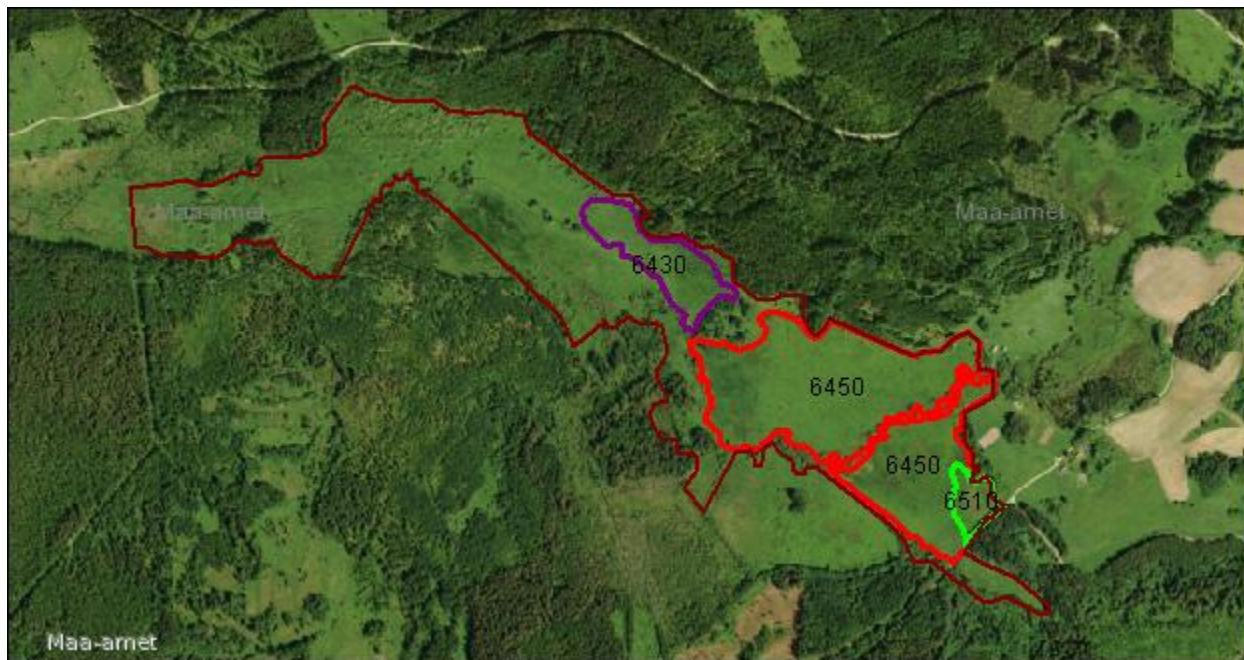
2.2.1. NIIDUD

2.2.1.1. LAMMINIIDUD (6450)

Lamminiidud ehk luhad paiknevad eranditult jõgede aeg-ajalt üleujutatavatel lammidel, olles Eestis kõige lopsakama taimekasvuga niidukooslused. Oma lopsakuse võlgnevad nad väga viljakale mullale, mida rikastavad tulvaveest kantud toitainerikkad setted. Sõltuvalt maapinna kõrgusest (asendist lammil), samuti jõe voolukiirusest võivad üleujutuse kestus ning tulvaveega toodud setete hulk üsnagi erineda. Ka niiskustingimused lammi eri osades vahelduvad ajuti kuivadest kuni pidevalt märgadeni. Taimestik valitsevad sageli kõrgekasvulised kõrrelised ja tarnad. Kaitset väärivad vaid need luhad, mis ei ole oluliselt mõjustatud kuivenduskraavidest ega tugevasti võsastunud või metsastunud. Lamminiidud on olulised ka paljude loomaliikide pesitsus- ja elupaigana. (Paal, 2004).

Kaitsekorralduskava koostamise eeltööna inventeeriti Pärlijõe hoiuala poollooduslikud kooslused. Lisaks teostati inventuur hoiualast väljajääval poollooduslikul kooslusel, mis paikneb Pärlijõe läänekaldal (joonis 5).

Inventuuri tulemusel selgus, et elupaigatüübile lamminiidud (6450) vastavat kooslust leidub 12,39 hektaril hoiuala kesk- ja lõunaosas.

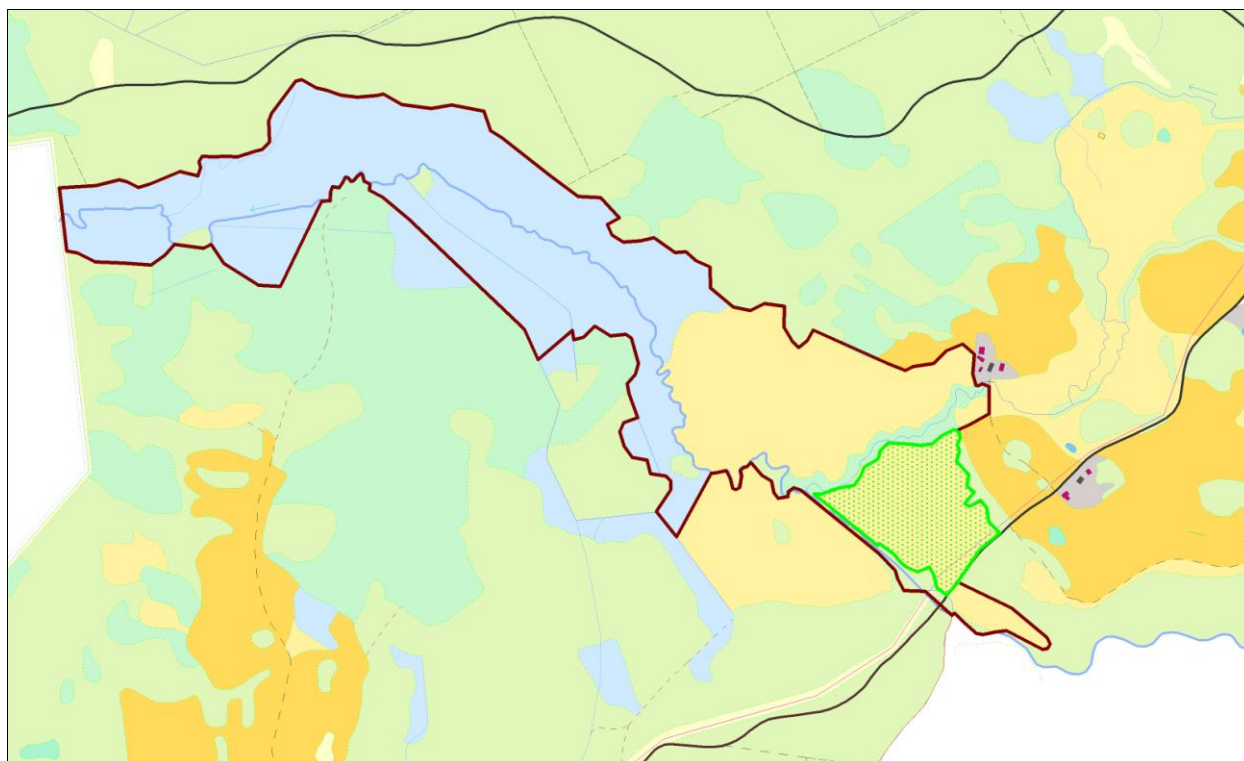

Joonis 5. Niidukoosluste paiknemine Pärlijõe luha hoiualal ja selle ümbruses 2012. a inventuuri alusel.

Luutsniku ojust lõuna poole jääva niiduala (joonis 6) esinduslikkus on hea. Vähesel määral esineb mättaid. Taimestik on liigirikas, mõnes kohas kasvab hõredalt harilik angervaks (*Filipendula ulmaria*) ja päideroog (*Phalaris arundinacea*). Niitmist takistab siin kobraste tegevuse tulemusel muutunud veerežiim, mistõttu on veeseis pidevalt liiga kõrge.

Foto 1. Vaade Luutsniku ojust lõunasse jäävale 2012. a hooldatud lamminiidule.

Joonis 6. 2012. a hooldatud niiduala Pärlijõe luha hoiualal.

Luutsniku ojust põhja pool paiknev lamminiidu osa on olnud hooldamata pikka aega ning on seetõttu veidi võsastunud ning taimestik kodominandiks päideroog (*Phalaris arundinacea*), metskõrkjas (*Scirpus sylvaticus*), harilik angervaks (*Filipendula ulmaria*). Ala esinduslikkuse hinne on C. Alal on võimalik suhteliselt kergesti taastada niitmine, sest ala ei ole tugevalt mästatunud ning lagedat niitu on 90%. Ala taastatavust hõlbustab ka hea ligipääs.

Foto 2. Vaade Luutsniku ojust põhja poole jäävale hooldamata lamminiidule.

Hoiuala põhjaosas paiknevale alale (joonis 5) omistati inventuuri tulemusel elupaigatüüp niiskuselembesed kõrgrohustud (6430). Ala ei ole võimalik hooldada, ala on kobraste tegevuse tulemusel pidevalt üle ujutatud, pinnases väga palju kopra-auke ning selle kujundamine lamminiiduks pole majanduslikult ebaproportsionaalsete kulutuste tõttu mõttekas.

Hoiuala loodetipus olev ala (joonis 5) ei vasta Natura elupaigatüübile lamminiidud. Niiduna on kooslus degradeerunud, kuna ala on tugevasti võsastunud, kobraste tegevus on muutnud veerežiimi ning taimekooslust.

Natura standardandmebaasis on elupaigatüübi lamminiidud (6450) katvuseks Pärlijõe luha looduslal märgitud 37,9 hektarit. Kaitsekorralduskava koostamise eeltööna teostatud inventuur näitas, et hoiualal leidub lamminiitu 12,39 hektaril. Vajalik on Natura standardandmebaasi andmete tegelikkusega vastavusse viimine.

Kaitse-eesmärk

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübiga on kaetud vähemalt 12,39 hektarit. Elupaiga esinduslikkus on A

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübiga on kaetud vähemalt 12,39 hektarit. Elupaiga esinduslikkus on A

Natura standardandmebaasis on andmed elupaiga ulatuse kohta Pärlijõe luha hoiualal tegelikkusega vastavusse viidud.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

+ Eramaale jäävat lamminiitu (3,93 ha) on taastatud juba 3 aastat ning lamminiidu tasandamisel buldooseriga on ala hooldatav.

- Lamminiidu kinni kasvamine

Meede: taastamis- ja hooldustööde tegemine (vt. 4.1.1. Lamminiidu taastamine, 4.1.2. Niidualade hooldamine)

- Hekseldamine

Meede: Poollooduslike koosluste toetuse tingimuste järgimine.

- Kõrge veeseis luhal

Meede: Kopratammide eemaldamine ja kopra toidubaasi likvideerimine.

2.2.1.2. AAS-REBASESABA JA ÜRT-PUNANUPUGA NIIDUD (6510)

Elupaigatüübi aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud alla kuuluvad vähesel määral kuni mõõdukalt väetatud rohumaad. Et väetamine vähendab oluliselt liigirikkust, siis pole niisugustel niitudel Eestis kaitseväärtust, kuid kohati võivad need olla olulised puhveraladena muude väärtuslikumate elupaikade vahel ja ümber. Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad rohkem kui kümne aasta eest sööti jäetud põllumaad, millel looduslik taimkate on enam-vähem taastunud. Aas-rebasesaba ja ürt-punanupu kasvamist niidul pole selle elupaiga määratlemisel Eestis ainumääravaks peetud.

Pärlijõe luha hoiualal katab elupaigatüüp aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) 0,72 hektarit. Elupaigatüüp on määratud kaitstava ala lõunaossa (joonis 5). Inventuuri käigus selgus, et ala esinduslikkus vastab hindele B. Varasema (2001.a.) inventuuri käigus on eelnimetatud ala arvatud lamminiidu koosseisu.

Natura standardandmebaasis ei ole elupaigatüübi aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) kaitset Pärlijõe luha loodusala kaitse-eesmärgiks seatud. Kuigi kooslus 6510 esineb Pärlijõe luha hoiualal väiksel pindalal, on ta oluliseks puhveralaks kõrgema looduskaitse väärtusega lamminiidule (6450). Seetõttu on vajalik lisada elupaigatüübi 6510 kaitse Pärlijõe luha hoiuala kaitse-eesmärkide hulka ja teha vajalik parandus Natura standardandmebaasis.

Kaitse-eesmärk

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübiga on kaetud vähemalt 0,72 hektarit. Elupaiga esinduslikkus on A.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübiga on kaetud vähemalt 0,72 hektarit. Elupaiga esinduslikkus on A. Elupaigatüübi aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) kaitse lisamine hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

- + kaitsereežiimi tagamine, regulaarne niitmine koos heina koristamisega

- Hooldamata jätmine

Meede: regulaarne niitmine koos heina koristamisega

2.3. PÄRLIJÕE LUHA HOIUALAL ESINEVAD KAITSEALUSED LIIGID

EELIS-e andmetel on Pärlijõe luha hoiualal registreeritud II kategooria kaitsealuse linnuliigi rohunepe elupaik (KLO9105947).

Rohunepp (*Gallinago media*) kuulub Eesti kõige haruldasemate ja kaitset vajavamate linnuliikide hulka. Ta on rangelt kaitstud Euroopa Liidu linnudirektiivi ja mitmete rahvusvaheliste lepete alusel. Eesti Punase Raamatu järgi on rohunepp eriti ohustatud, lisaks on ta II kategooria kaitsealune liik (Kuresoo, A., Luigujõe, L. 2008).

Rohunepp pesitseb reeglina jõelammide roht- ja põõsaniitudel. Mängupaikadeks on kuivemad põndakud, kus isaslinnud mais-juunis hilisõhtul ja öösel kuni 15 isendi kaupa mängivad, klõbistades nokaga ja tehes visisevaid häáli. Emased rajavad pesa tavaliselt kuni 1 km kaugusele mängupaigast. Pesa paikneb tihedas rohus. (Renno, O. 1993).

2007. a mängis Pärlijõe luhal 5 neppi ning 2009. a 8 neppi (EELIS). 2012. aastal mängutegevust ei täheldatud. Nepimängu kadumise põhjuseks on koprapaisude põhjustatud liigniiskus luhal (Začek, 2012). Rohunepe mängupaiga kvaliteedi ennistamiseks on tarvilikud lamminiidu taastamine ja edaspidine järjepidev hooldamine (vt. 4.1.1. Lamminiidu taastamine, 4.1.2. Niidualade hooldamine).

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Pärlijõe luha hoiualal ei planeerita kaitsekorraldusperioodil 2014-2023 loodushariduslikke tegevusi. Samuti puudub hoiualal külastusotstarbeline taristu ning Keskkonnaametil ei ole plaanis seda ka sinna rajada. Küll aga on olnud plaan Haanja vallal koostöös RMK või KIK-ga rajada Luutsniku küla ümbrust läbiva matkaraja ühe osana Pärlijõe luha äärde infotahvel. Hoiuala loodusväärtusi tutvustava infotahvli rajamine aitab kaasa väärtuste tutvustamisele, kuid ei ole hädavajalik tegevus. Hoiuala on korrektselt tähistatud (3 tähist).

Külastuskorralduse visioon

Kaitseala külastuskoormus on jäänud endisele väheintensiivsele tasemele.

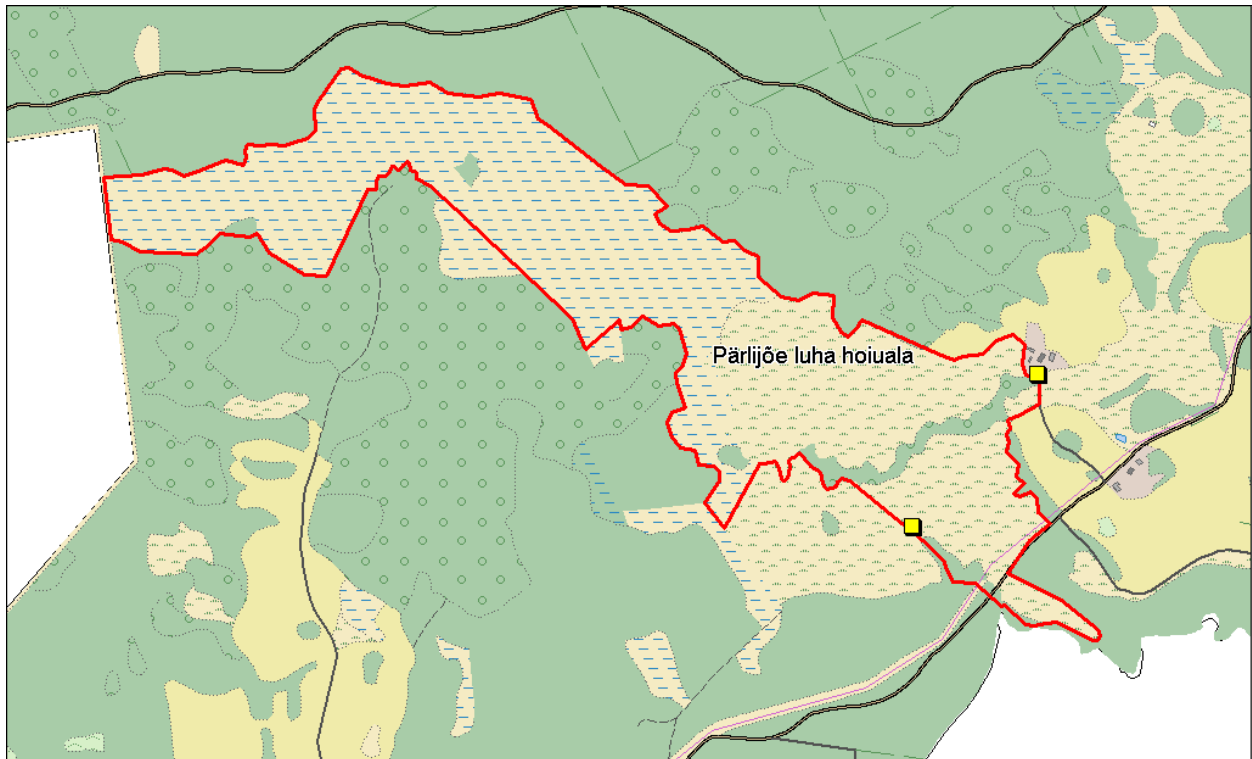
4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

4.1. TEGEVUSTE KIRJELDUS

4.1.1. LAMMINIIDU TAASTAMINE

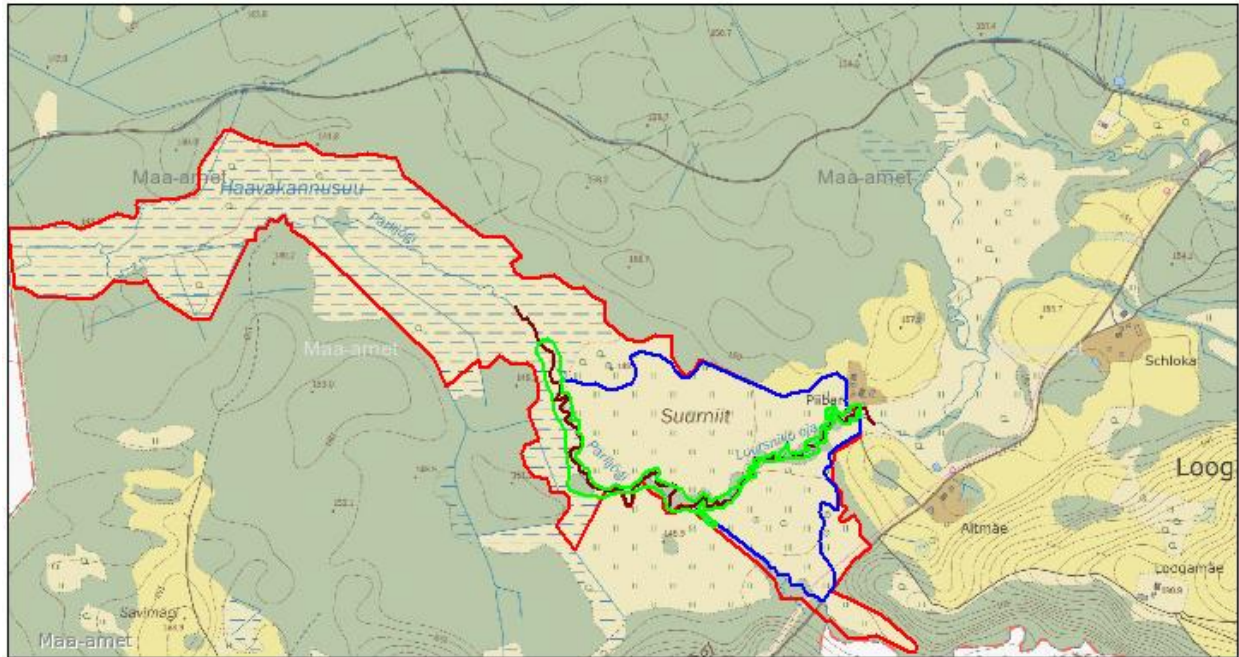
Lamminiidu taastamist alustatakse kopratammide lõhkumisega Luutsniku oja ja Pärlijõe lamminiiduga piirnevates lõikudes. Vajadusel eemaldada tammid ka allavoolu jääval lõigul, seni kuni taastub normaalne veerežiim taastataval lamminiidu alal. Samuti on tarvis eemaldada Luutsniku oja ja Pärlijõe servi palistav lepik (0,7 ha). Puitmaterjali eemaldamisega elimineeritakse kopra toidubaas ja tammiehitusmaterjal, mistõttu eeldame, et kopra tegevus enam luhal liigvett ei põhjusta.

Järgmise etapina rajatakse tehnika ja loomade transpordiks ülepääsud Luutsniku ojale (praeguse lagunenenud silla asemele) ja Pärlijõe.

Joonis 7. Rajatavate ülepääsude paiknemine Pärlijõe luha hoiualal.

Seejärel tuleb luha tasane pind taastada, kas freesides või talvel buldooseriga mättad eemaldades (12,39 ha). Järgmise etapina tuleb alustada karjatamist või järgneva kolme aasta jooksul jäätmaaniidukiga heina hekseldamist. Tasase luhapinna saavutades loetakse lamminiit taastatuks.

- Luutsniku oja ja Pärlijõe kaldalt eemaldatav võsa
- buldooseri, freesi või jäätmaaniidukiga taastatav ala
- Pärlijõe lüha hoiuala

Joonis 8. Lamminiidu taastamistööd Pärlijõe lüha hoiualal

Tegevus kuulub esimesse prioriteetsusklassi.

4.1.2. NIIDUALADE HOOLDAMINE

Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidu hooldamisega (0,72 ha) tuleb jätkata. Lammialade hooldamist saab alustada siis, kui taastamistööd on lõppenud. Taastamistööde järgselt tuleb alustada ala regulaarse (iga-aastase) hooldamisega, kas heina niitmise ja koristamise või karjatamise teel. Rohunepi elupaiga kvaliteedi aspektist on soovitatav hooldusvõtte karjatamine (Začek, 2012).

Tegevus kuulub esimesse prioriteetsusklassi.

4.1.3. KAITSEKORRALDUSKAVA UUENDAMINE

Kaitsekorralduskava on koostatud 10 aastaks (2014-2023). Järgmiseks kaitsekorraldusperioodiks (2023–2032) uuendatakse kava 2022. aastal. Uuendamise aluseks on kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine. Tegevus kuulub teise prioriteetsusklassi.

4.1.4. TEHNIKA JA LOOMADE SOETAMINE

Jätkusuutliku niiduhoidamise tagamiseks on otstarbekas soetada alale vajalik hulk lihaveiseid ning eriotstarbeline tehnika. Eriotstarbelise tehnika vajaduse tingib lamminiidul esinev raskesti hooldatav märg pinnas, eriti vanades jõesängides, kus kesise tehnikaga on niitmine võimalik vaid käsitööna. Tavapõllumajanduses kasutusel olev tehnika on tööde teostamiseks sobimatu. Senitehtud kulutused ja tegevused muutuvad mõttetuks kui alal ei jätku põllumajandustegevus. Kuna ala läheduses on hooldushuvilisi, siis on tehnika ja loomade soetamise toetusvõimalus väga oluline meede, et tagada perifeerses piirkonnas jätkusuutlik loodusväärtuste soodsa seisundi tagamine.

Tegevus kuulub teise prioriteetsusklassi.

4.2 EELARVE

Eelarve tabelisse 1 on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 1. Eelarve.

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Priori- teet	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Kokku
Sadades eurodes															
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
4.1.1.	Kopratammide likvideerimine	Koosluse taastamistöö	kohalikud jahimehed	1		10	5								0
4.1.1.	Luhapinna tasandamine buldooseriga	Koosluse taastamistöö	KeA/Huvilised	1		34	34								68
4.1.1.	Lamminiidu taastamine jäätmaaniidukiga	Koosluse taastamistöö	KeA/Huvilised	1		20	20	20							60
4.1.1.	Lepiku raiumine ja koristamine	Koosluse taastamistöö	KeA/Huvilised	1		30									30
4.1.2.	Niidukoosluste hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/PRIA	1	1,33	1,33	1,33	24,4	24,4	24,4	24,4	24,4	24,4	24,4	196,75
Taristu, tehnika ja loomad															
4.1.2.	Veiste soetamine	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	2		200									200
4.1.2.	Hooldustehnika soetamine	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	2		700									700
4.1.1.	Ülepääsude rajamine	Muu taristu rajamine	Huvilised	1		30									30
Kavad, eeskirjad															
4.1.3.	Kaitsekorralduskava uuendamine	Tegevuskava	KeA	2										40	40
															1324,75

5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise aluseks on tulemuslikkuse seire. Vajalik on kaitsekorraldusperioodi jooksul laekuva asjakohase info registreerimine ja säilitamine. Oodatavaks tulemuseks on kaitse-eesmärgiks olevate elupaikade pindala ja esinduslikkuse säilimine või paranemine.

Tabel 2. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine.

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus
2.2.1.1	Lamminiidud (6450)	Elupaiga seisund	Pindala ja esinduslikkus	A esinduslikkusega elupaiga pindala on vähemalt 12,39 hektarit
2.2.1.2	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)	Elupaiga seisund	Pindala ja esinduslikkus	A esinduslikkusega elupaiga pindala on vähemalt 0,72 hektarit

KASUTATUD ALLIKAD

Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS) – andmed saadud Keskkonnaameti vahendusel.

Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri. Vabariigi Valitsuse korraldus 05.08.2004 nr 615 <https://www.riigiteataja.ee/akt/328122010002>. Külastatud 4.10.2012.

Keskkonnaregister. <http://register.keskkonnainfo.ee> (külastatud 09.2012).

Looduskaitseeadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/110062011005> (külastatud 09.2012).

Natura 2000 standardandmebaas. <http://natura2000.eea.europa.eu/#> (külastatud 09.2012).

Paal, J, 2004. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis. Eesti Keskkonnaministeerium.

Renno, O. 1993. Eesti haudelindude levikuaatlas. Valgus.

Začek, S. 2012. Rohunepi elupaikade inventeerimine. MTÜ Loodusõpe.

A. Kuresoo, L. Luigujõe, Rohunepi kaitse tegevuskava aastateks 2009-2013 (kinnitamata) Tartu 2008

Järvekül, A. 2001. Eesti jõed. Tartu Ülikooli Kirjastus

LISA 1. VÄLJAVÕTE HOIUALA MÄÄRUSEST JA LOODUSKAITSESEADUSE PARAGRAHVID 14 JA 32

Pärlijõe luha hoiuala moodustati Vabariigi Valitsuse 8. septembri 2005. a määruse nr 235 alusel ning tema kaitse-eesmärgiks on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübi lamminiitude (6450) kaitse.

Looduskaitseseaduse paragrahvid 14 ja 32

§ 14. Üldised kitsendused

(1) Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) väljastada metsamajandamiskava;
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba;
- 9) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks.

(2) Kaitstava loodusobjekti valitseja ei kooskõlasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(3) Kaitstava loodusobjekti valitseja võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuste ja muude tegevuste, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajavad kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kooskõlastamisel kirjalikult seada tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevusi ei esitatud kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel

seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootusest sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(5) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil on keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitstava loodusobjekti kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

§ 32. Hoiuala

(1) Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul käesoleva seadusega sätestatud viisil.

(2) Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

(3) Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist.

(4) Metsaseaduse kohase metsateatise menetlemisel tuleb arvestada hoiuala kehtestamise eesmärki. Hoiuala valitseja võib kohustada:

1) tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal;

2) kasutama kavandatava raie korral kindlaks määratud tehnoloogiat.

(4¹) Kui kavandatav uuendusraie on kooskõlas käesoleva paragrahvi lõigetega 2 ja 3, on hoiualal lubatud lageraie langi suurus kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit.

(5) Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või käesoleva seaduse §-s 33 sätestatud korras.

LISA 3. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
Kooslused					
2.2.1.1.	Lamminiidud (6450)	Elupaigatüübiga on kaetud vähemalt 12,39 hektarit. Elupaiga esinduslikkus on A	Lamminiidu kinni kasvamine	Taastamis- ja hooldustööde tegemine	Elupaigatüübiga on kaetud vähemalt 12,39 hektarit. Elupaiga esinduslikkus on A. Natura standardandmebaasis on andmed elupaiga ulatuse kohta Pärlijõe luha hoiualal tegelikkusega vastavusse viidud.
			Hekseldamine	Poollooduslike koosluste toetuse tingimuste järgimine	
			Kõrge veeseis luhal	Kopratammide eemaldamine ja kopra toidubaasi likvideerimine	
2.2.1.2.	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)	Elupaigatüübiga on kaetud vähemalt 0,72 hektarit. Elupaiga esinduslikkus on A	Hooldamata jätmine	Regulaarne niitmine koos heina koristamisega	Elupaigatüübiga on kaetud vähemalt 0,72 hektarit. Elupaiga esinduslikkus on A ning on lisatud hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.

LISA 4. KKM-I ESITATAV ETTEPANEK STANDARDANDMEBAASIS ELUPAIGAANDMESTIKU MUUTMISEKS

Loodusala kood	Loodusala nimi	Natura 2000 loodusalade standard-andmebaasi andmestik					Uus andmestik					Põhjendused
		I lisa. Elupaigatüübid		Ala hinnang			I lisa. Elupaigatüübid		Ala hinnang			
		Kood	Katvus [ha]	A B C D	A B C		Katvus [ha]	Andmete kvaliteet	A B C D	A B C		
			Esinduslikkus	Looduskaitseline seisund	Üldhinnang			Esinduslikkus	Looduskaitseline seisund	Üldhinnang		
EE0080638	Pärlijõe luha	6450	37,9	A	B	B	12,39	hea	B	B	B	Kaitsekorralduskava raames teostatud niitude inventuuri tulemused (2012) Endised alad võsastunud ja kobraste poolt üle ujutatud.
EE0080638	Pärlijõe luha	6510	-	-	-	-	0,72	hea	B	B	B	Kaitsekorralduskava raames teostatud niitude inventuuri tulemused (2012)

LISA 5. AVALIKUSTAMISEGA SEOTUD MATERJAL

PÄRLIJÕE LUHA HOIUALA KKK ALGATAMISE KOOSOLEKU PROTOKOLL

08.08.2012 Haanjas

Osalesid: Sven Začek (MTÜ Loodusõpe), Pille Saarnits (KA), Jan Ruukel (KA), Jaanus Tanilsoo (KA), Tiia Zuppur (Haanja vald) ja KA praktikandid Vivika Kängsepp ning Liana Kirspuu.

Otsustati:

Välistöõde käigus selgitada, kas praegune kaitsealal piir on põhjendatud või tuleks kaaluda samaväärsete luhtade liitmist kaitsealale praegu väljas asuvate alade näol. Selleks tuleb inventeerida niiduelupaikasid kaitseala edelapiiriga piirnevatel aladel.

KKK näeb ette teostada koprapaisude likvideerimine ja kopra toidubaasi eemaldamine Luutsniku ojal ja selle vahetuse läheduses. Lisaks nähakse ette luhapinna hooldamiseks ettevalmistamise tööd sahkamise või freesimise teel.

Luha hooldatavaks alaks märgitakse KKK-s ligipääsetavuse tõttu ainult hoiuala alumine pool. Välitööde käigus tehakse kindlaks, kas ülemine, raskesti ligipääsetav pool on käsitletav lamminiiduna või vastab see kõrgrohustu iseloomule.

Kaasata järgmisele koosolekule maaomanikud ja potentsiaalse maaomanikuna Jaanus Kuklane, eesmärgiga selgitada luha hooldamise vajadust ja võimalikke toetusi.

Rohuneppi, kui lamminiidul elavat liiki, käsitleb KKK mitte kui väärtuse, vaid potentsiaalse väärtuse seisukohalt. Tänavu teostatud rohuneppi inventuur sellel alal rohuneppi ei täheldanud, kui põhjus võib olla elupaiga ebasobivaks muutumises kopra elutegevuse tõttu. KKK näeb ette uue rohuneppi inventuuri pärast seda, kui kopra tegevuse tagajärjed on likvideeritud ja niiduelupaik on taastatud.

KKK seisukohast käsitleda lisaks rohuneppi elupaigale lamminiitu ja nii pärlijõge kui ka Luutsniku oja kui must-toonekure toitumisala.

Haanja vald soovib luua koostöös Lätiga Lätist-Eestisse suunduva matkaraja ühe peatuspunkti Pärlijõe luha äärde. Peatuspunktis oleks RMK paigaldatav ja hallatav infotahvel. III prioriteet.

PÄRLIJÕE LUHA HOIUALA KKK AVALIKUSTAMISE KOOSOLEKU PROTOKOLL

13.11.2012 Haanjas

Osalesid: Sven Začek (MTÜ Loodusõpe), Jan Ruukel (KA), Jaanus Tanilsoo (KA), Tiia Zuppur (Haanja vald), Kristel Kund (KKI), Merike Puhkim (KKI) ja Juri Gotmans (Haanja vald).

Otsustati:

Haanja valla soovi kohaselt lisatakse kavasse viide potentsiaalse matkaraja ja infotahvli kohta.

Eelarvesse lisada tegevustena veiste ost, hooldustehnika ost ja ülepääsude rajamine.

Eelarves kopratammide likvideerimise korraldajateks lisada ka kohalikud jahimehed – Ruusmäe jahtkond.

Lisaks karjatamisele tuleb Pärlijõe luha niitusid ka niita. Niiduk võiks olla mitmeotstarbeline ja Haanja vald tegi koostööettepaneku, et kui õnnestub planeeritava Eest-Läti piiriülese koostööprojekti raames soetada rajatraktor, siis võiks suveperioodil traktorit kasutada näiteks luhtade niitmisel.

PÄRLIJÕE LUHA HOIUALA KOHTA ILMUNUD ARTIKKEL HAANJA VALLALEHES

Pärlijõe luha hoiuala lamminiidud vajavad taastamist ja hooldamist

Võrumaal Haanja vallas, Luutsniku ja Pillardi külas paikneb 40,32 hektari suurune kaitstav ala – **Pärlijõe luha hoiuala**. See hoiuala kuulub Natura 2000 võrgustikku ning on moodustatud lamminiitude kaitseks.

Lamminiidud on jõgede või järvede kallastel asuvad ja regulaarselt üleujutatavad poollooduslikud rohumaad, mis on enamasti tekkinud jõgede ääres asunud (lammi)metsade maharaiumisele järgnenud karjatamise ja niitmise tulemusena. Sajandeid kestnud inimõju ja looduslike tingimuste (üleujutustega kaasnev toitainete ja muda juurdekanne ning liigniiskus) koostoimel on lamminiitudel kujunenud välja omapärane taime- ja loomakooslus.

Pärlijõe luha hoiuala väärtuste kaitse korraldamiseks ja elupaiga säilimiseks on Keskkonnaamet tellinud MTÜ-lt Loodusõpe kaitsekorralduskava, mille eesmärk on kirjeldada hoiuala väärtusi, määrata kindlaks väärtuste ohutegurid, nende minimeerimise meetmed ning töötada välja tegevusplaan aastateks 2013-2022.

Kaitsekorralduskava koostamisega seotud välitööde käigus selgus taandunud põllumajanduse ja kobraste elutegevuse tagajärjel tekkinud hooldamata alade ulatus ja lamminiitude seisund. Kava kohaselt tuleb lamminiitudele tarviliku hooldamise tagamiseks esmalt niitude seisukord taastada. Konkreetsete tegevustena on ette nähtud kopratammide lõhkumist, võsa eemaldamist Luutsniku oja ja Pärlijõe kallastelt ning mõningast luhapinna hooldamiseks vajalikku tasandamist.

Lamminiidud vajavad regulaarset hooldust. Suurem osa Pärlijõe luha hoiuala kunagistest heinamaadest on aastakümneid toiminud omasoodu, vastavalt looduse rütmile. Ometigi pole loodus neid niite nõndapalju muutnud, et aktiivse taastamis- ja hooldustöö tulemusena ei taastuks enamusel alast tagasi kunagine värviküllane ja mitmekesine niiduelustik. Praegu on niitmine korraldatud vaid ühel osal alast, sest Pärlijõel ja Luutsniku oja kaldal olevate niitude hooldamist takistab kobraste tekitatud üleujutus. Olukorra parandamiseks toimusid 1. novembril Eesti-Läti ühisprojekti “Roheline koridor” raames talgud, kus eemaldati Luutsniku oja kallastelt noort lepavõsa ning lõhuti koostöös Ruusmäe jahipiirkonna jahimeestega kolm kopratammi. Lepavõsa eemaldamise eesmärgiks oli vähendada kobraste toidubaasi ja kogu tegevuse eesmärgiks on tulevikus leida alale aktiivne hooldaja.

Tegevuste õnnestumisel ja plaanipärasel täitmisel taastub Pärlijõe luha hoiuala niitudega seotud elurikkus. Eriti vajab seda ajalooliselt Pärlijõe niitudel pulmamänge pidanud kaitsealune linnuliik rohunepp. Seetõttu ongi parimaks tööde õnnestumise näitajaks sumedas suveöös taas kajav rohuneppide pulmarituaalile iseloomulik nokaklõbin.

Ilmunud artikkel on kättesaadav siit:

www.haanja.ee/upload/file/_umalehtnr145_135356420554.pdf